SAVDO XIZMATLARIDA QIYMAT YARATISH ZANJIRINI OPTIMALLASHTIRISH MEXANIZMLARI

Shavqiyev Erkin
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
“Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi professori
erkinshavqiyev175@gmail.com

Musurmonova Muxlisa
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
“Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi assistant o‘qituvchisi
muxlisamusurmonova97@gmail.uz

Danayeva Zulhumor Abdusodiq qizi
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi
danayevazulhumor275@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqola savdo xizmatlari sektorida qiymat yaratish zanjirini optimallashtirish mexanizmlarini kompleks iqtisodiy-institutsional yondashuv asosida tahlil qiladi. Tadqiqotda raqamli transformatsiya, logistika integratsiyasi, elektron tijorat platformalari va boshqaruv innovatsiyalari qiymat zanjirining samaradorligiga ta’siri o‘rganiladi. O‘zbekiston Respublikasining raqamli iqtisodiyot, elektron tijorat va xizmatlar sektorini rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlari asosida institutsional muhit baholanadi.

Kalit so‘zlar: Qiymat zanjiri, savdo xizmatlari, raqamli transformatsiya, logistika, elektron tijorat, tranzaksiya xarajatlari, platforma iqtisodiyoti, O‘zbekiston, operatsion samaradorlik, innovatsion boshqaruv.

Abstract: This article analyzes the mechanisms for optimizing the value chain in the trade services sector based on a comprehensive economic and institutional approach. The study examines the impact of digital transformation, logistics integration, e-commerce platforms and management innovations on the efficiency of the value chain. The institutional environment is assessed based on the regulatory and legal acts of the Republic of Uzbekistan on the development of the digital economy, e-commerce and the service sector.

Keywords: Value chain, trade services, digital transformation, logistics, e-commerce, transaction costs, platform economy, Uzbekistan, operational efficiency, innovative management.

Аннотация: В данной статье анализируются механизмы оптимизации цепочки создания стоимости в секторе торговых услуг на основе комплексного экономико-институционального подхода. Исследование рассматривает влияние цифровой трансформации, интеграции логистики, платформ электронной коммерции и управленческих инноваций на эффективность цепочки создания стоимости. Институциональная среда оценивается на основе нормативно-правовых актов Республики Узбекистан о развитии цифровой экономики, электронной коммерции и сектора услуг.

Ключевые слова: цепочка создания стоимости, торговые услуги, цифровая трансформация, логистика, электронная коммерция, транзакционные издержки, платформенная экономика, Узбекистан, операционная эффективность, инновационное управление.

Kirish

So‘nggi yillarda savdo xizmatlari sektori iqtisodiyotning eng tez o‘zgarayotgan va raqamli texnologiyalar ta’siriga eng sezgir yo‘nalishlaridan biri sifatida shakllanmoqda. Ushbu sektor ichida qiymat yaratish jarayoni an’anaviy ishlab chiqarish-taqsimot-iste’mol zanjiri ko‘rinishidan chiqib, ko‘p bosqichli, ma’lumotlar oqimiga asoslangan va raqamli platformalar orqali boshqariladigan tizimga aylangan. Natijada qiymat yaratish jarayoni endi faqat mahsulot yoki xizmatni yetkazish bilan emas,

balki logistika, to‘lov tizimlari, mijoz bilan o‘zaro aloqa va ma’lumotlarni qayta ishlash bosqichlarining integratsiyasi bilan belgilanadi.

O‘zbekiston sharoitida savdo xizmatlari sektori milliy iqtisodiyotda muhim ulushga ega bo‘lib, uning samaradorligi ichki bozor barqarorligi, iste’mol narxlari dinamikasi va bandlik darajasiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli ushbu sektorda qiymat yaratish zanjirini optimallashtirish masalasi iqtisodiy siyosat darajasida dolzarb yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda elektron tijorat, raqamli to‘lov tizimlari va logistika infratuzilmasining kengayishi savdo jarayonlarining tarkibiy o‘zgarishiga olib keldi. O‘zbekiston Respublikasida qabul qilingan “Raqamli O‘zbekiston-2030” strategiyasi, elektron tijorat to‘g‘risidagi qonun, elektron hujjat aylanishi va elektron raqamli imzo bo‘yicha normativ-huquqiy hujjatlar savdo xizmatlarida raqamli infratuzilmani shakllantirish va iqtisodiy jarayonlarni avtomatlashtirish uchun huquqiy asos yaratdi. Ushbu hujjatlar savdo operatsiyalarining elektron shaklga o‘tishini tartibga solish, biznes subyektlari o‘rtasidagi almashinuvni soddalashtirish hamda tranzaksiya xarajatlarini kamaytirishga qaratilgan.

Shu bilan birga, amaliy jarayonlar shuni ko‘rsatadiki, savdo xizmatlari sektorida qiymat yaratish zanjiri to‘liq optimallashtirilgan tizimga aylangan emas. Logistika tizimining hududiy nomutanosibligi, raqamli platformalarning integratsiya darajasi pastligi hamda kichik va o‘rta biznes subyektlarining raqamli infratuzilmadan foydalanish imkoniyatlari cheklanganligi qiymat zanjiri samaradorligiga ta’sir qiluvchi asosiy omillar sifatida saqlanib qolmoqda. Xalqaro iqtisodiy tadqiqotlarda qiymat yaratish zanjirini optimallashtirish asosan uch asosiy yo‘nalishda tahlil qilinadi. Birinchisi, tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish. Ikkinchisi, raqamli platformalar orqali bozor ishtirokchilari o‘rtasidagi vositachilik bosqichlarini qisqartirish. Uchinchisi, ma’lumotlar oqimi asosida qaror qabul qilish jarayonlarini tezlashtirish va aniqligini oshirish. Ushbu yondashuvlar qiymat yaratish jarayonining texnologik emas, balki institutsional va tashkiliy jihatdan ham qayta shakllanayotganini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston iqtisodiyotida savdo xizmatlari sektori yalpi ichki mahsulot tarkibida muhim o‘rin egallab, ichki iste’mol bozori barqarorligini ta’minlovchi asosiy segmentlardan biri hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, qiymat yaratish zanjirini optimallashtirish nafaqat korxona darajasidagi samaradorlikni oshirish, balki milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini kuchaytirish bilan ham bevosita bog‘liqdir. Mavjud ilmiy yondashuvlar shuni ko‘rsatadiki, savdo xizmatlarida qiymat yaratish zanjiri samaradorligi logistika, moliyaviy infratuzilma, raqamli texnologiyalar va institutsional muhit o‘zaro uyg‘unligiga bog‘liq. Ushbu omillar orasidagi muvozanat buzilganda, optimallashtirish jarayoni to‘liq natija bermaydi va iqtisodiy resurslardan foydalanish samaradorligi pasayadi.

Adabiyotlar tahlili

Savdo xizmatlari sektorida qiymat yaratish zanjirini optimallashtirish muammosi iqtisodiy adabiyotlarda bir necha nazariy yo‘nalishlar kesimida o‘rganilgan. Ushbu yo‘nalishlar orasida eng muhimlari sifatida Porterning qiymat zanjiri nazariyasi, tranzaksiya xarajatlari iqtisodiyoti, platforma iqtisodiyoti hamda raqamli transformatsiya va ma’lumotlar iqtisodiyoti konsepsiyalari ajralib turadi. Har bir yondashuv qiymat yaratish jarayonini turli darajada izohlaydi va savdo xizmatlari sektorining zamonaviy rivojlanishini tushuntirishda o‘ziga xos metodologik asos vazifasini bajaradi.

Porter tomonidan ishlab chiqilgan qiymat zanjiri modeli an’anaviy iqtisodiyot sharoitida korxona faoliyatini asosiy va yordamchi jarayonlarga ajratgan holda, har bir bosqichda qo‘shilgan qiymatni oshirish imkoniyatlarini aniqlashga qaratilgan. Ushbu modelga ko‘ra, logistika, operatsiyalar, marketing va xizmat ko‘rsatish jarayonlari korxona raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillar hisoblanadi. Biroq raqamli iqtisodiyot sharoitida ushbu modelning chiziqli tuzilmasi yetarli emasligi qayd etiladi, chunki zamonaviy savdo jarayonlari ko‘p yo‘nalishli va real vaqt rejimida boshqariladigan tizimga aylangan.

Tranzaksiya xarajatlari nazariyasi qiymat yaratish zanjirini optimallashtirishni iqtisodiy asosda tushuntirishda muhim o‘rin tutadi. Ushbu yondashuvga ko‘ra, har bir iqtisodiy operatsiya ma’lum qidiruv, muzokara, shartnoma tuzish va nazorat xarajatlarini o‘z ichiga oladi. Raqamli texnologiyalar ushbu xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirishi orqali qiymat zanjirining samaradorligini oshiradi. Ayniqsa, elektron tijorat platformalari vositachilik bosqichlarini qisqartirishi va ma’lumot assimetriyasini kamaytirishi orqali tranzaksiya xarajatlarini optimallashtiradi. Platforma iqtisodiyoti yondashuvi savdo

xizmatlarida qiymat yaratish jarayonining zamonaviy bosqichini tushuntiradi. Hagiu va Wright tomonidan ishlab chiqilgan konsepsiyaga ko‘ra, platformalar ikki yoki undan ortiq foydalanuvchi guruhlarini bog‘lovchi raqamli infratuzilma sifatida ishlaydi va ular o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarni optimallashtiradi. Bu yondashuvda qiymat yaratish faqat mahsulot ishlab chiqarish bilan emas, balki ma’lumotlar, tarmoq effektlari va algoritmik moslashtirish orqali shakllanadi.

Raqamli iqtisodiyot va ma’lumotlar iqtisodiyoti konsepsiyasi esa qiymat yaratish zanjirining asosiy resursi sifatida ma’lumotni belgilaydi. Goldfarb va Tucker tadqiqotlariga ko‘ra, raqamli muhitda ma’lumot oqimlari iqtisodiy qaror qabul qilish jarayonining markaziy elementi hisoblanadi. Bu holat savdo xizmatlarida mijoz xulq-atvorini tahlil qilish, talabni prognoz qilish va logistika jarayonlarini optimallashtirish imkonini beradi.

O‘zbekiston sharoitida olib borilgan ilmiy tadqiqotlar savdo xizmatlari sektorida qiymat yaratish jarayonining fragmentar o‘rganilganligini ko‘rsatadi. Mahalliy ishlarda asosan elektron tijorat, to‘lov tizimlari va logistika infratuzilmasi alohida komponent sifatida tahlil qilingan, biroq ular o‘rtasidagi integratsiya darajasi yetarlicha o‘rganilmagan. Bu esa qiymat zanjirini tizimli optimallashtirish bo‘yicha ilmiy bo‘shliq mavjudligini anglatadi. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasining “Raqamli O‘zbekiston-2030” strategiyasi va elektron tijoratni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar savdo xizmatlari sektorida raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirishga xizmat qilmoqda. Biroq amaliy natijalar shuni ko‘rsatadiki, hududiy raqamli tafovut, logistika infratuzilmasidagi nomutanosiblik va raqamli savodxonlik darajasining pastligi qiymat zanjiri optimallashtirish jarayonini cheklovchi asosiy omillar bo‘lib qolmoqda.

1-jadval

Qiymat yaratish zanjiri bo‘yicha asosiy nazariy yondashuvlar

Yondashuv	**Asosiy mualliflar**	**Asosiy mazmun**	**Savdo xizmatlariga ta’siri**
Qiymat zanjiri nazariyasi	Porter	Faoliyatlarni qiymat yaratish bo‘yicha segmentlash	Jarayon samaradorligini tahlil qilish
Tranzaksiya xarajatlari	Coase, Williamson	Operatsion xarajatlarni minimallashtirish	Vositalarni qisqartirish
Platforma iqtisodiyoti	Hagiu, Wright	Ko‘p tomonlama raqamli platformalar	Bozor integratsiyasi
Ma’lumotlar iqtisodiyoti	Goldfarb, Tucker	Ma’lumot asosiy resurs	Qaror qabul qilish optimallashuvi
Global raqamli savdo	UNCTAD, World Bank	Raqamli savdoning kengayishi	Bozorga kirish imkoniyati

Umumiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, qiymat yaratish zanjirini optimallashtirish ko‘p omilli jarayon bo‘lib, u faqat ishlab chiqarish yoki logistika emas, balki ma’lumotlar oqimi, institutsional muhit va raqamli infratuzilma bilan ham bevosita bog‘liqdir. Xalqaro adabiyotlarda ushbu jarayonning samaradorligi integratsiya darajasiga bog‘liq ekani ta’kidlanadi. O‘zbekiston kontekstida esa asosiy muammo komponentlar mavjudligida emas, balki ularning o‘zaro integratsiya darajasining yetarli emasligida namoyon bo‘ladi. Shu sababli adabiyotlar tahlili ushbu tadqiqot uchun metodologik asos sifatida qiymat zanjirini tizimli va kompleks yondashuvda baholash zarurligini asoslab beradi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqot savdo xizmatlarida qiymat yaratish zanjirini optimallashtirish darajasini baholash uchun miqdoriy (quantitative) va analitik yondashuvga asoslandi. Tadqiqot dizayni deskriptiv va korrelyatsion tahlil elementlarini o‘z ichiga oladi. Baholash modeli sifatida “Qiymat yaratish zanjiri optimallashtirish indeksi” ishlab chiqildi. Ushbu indeks savdo xizmatlari sektorining asosiy funksional yo‘nalishlarini kompleks baholashga xizmat qiladi. Indeks quyidagi asosiy komponentlardan tashkil topgan: raqamli infratuzilma, operatsion samaradorlik, logistika tizimi, raqamli platformalar rivojlanishi va institutsional muhit sifati.

Natijalar va Muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, savdo xizmatlari sektorida qiymat yaratish zanjirining optimallashtirilishi bir vaqtning o‘zida bir nechta o‘zaro bog‘liq omillar orqali shakllanadi. Empirik tahlil asosida aniqlangan eng muhim natija — raqamli infratuzilma, logistika tizimi va raqamli platformalar o‘rtasidagi kuchli ijobiy bog‘liqlik mavjudligidir. Ushbu bog‘liqlik qiymat zanjirining samaradorligini oshirishda asosiy determinant sifatida namoyon bo‘ladi. Raqamli infratuzilma darajasi yuqori bo‘lgan hududlarda savdo xizmatlari tezkorligi va operatsion samaradorlik sezilarli darajada yuqori ekanligi kuzatildi. Internet qamrovi va mobil aloqa sifatining yaxshilanishi elektron tijorat platformalarida tranzaksiya hajmining oshishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Bu holat savdo jarayonlarining an’anaviy shakldan raqamli shaklga o‘tishini tezlashtirganini tasdiqlaydi.

Logistika tizimi natijalarda hal qiluvchi bo‘g‘in sifatida namoyon bo‘ldi. Yetkazib berish tezligi va xarajatlari qiymat zanjiri samaradorligini belgilovchi asosiy operatsion indikatorlardan biri sifatida aniqlangan. Logistika infratuzilmasi rivojlangan hududlarda mijozlar qoniqish darajasi va qayta xarid qilish ehtimoli yuqori ekanligi kuzatildi. Aksincha, logistika tizimi sust rivojlangan hududlarda qiymat zanjiri uzilishlari va xizmat sifati pasayishi qayd etildi. Raqamli platformalar savdo xizmatlarida vositachilikni qisqartirish orqali qiymat yaratish jarayonini optimallashtirayotgan asosiy mexanizm sifatida aniqlangan. Elektron tijorat platformalari orqali sotuvchi va xaridor o‘rtasidagi to‘g‘ridan-to‘g‘ri aloqa kuchaygan, bu esa tranzaksiya xarajatlarining kamayishiga olib kelgan. Natijalar platforma iqtisodiyoti yondashuvini empirik jihatdan tasdiqlaydi. Institutsional muhit ham qiymat zanjiri samaradorligiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Elektron tijorat va raqamli xizmatlarni tartibga soluvchi huquqiy asoslarning rivojlanganligi biznes ishonchini oshiradi va investitsion faollikni kuchaytiradi. Huquqiy barqarorlik mavjud bo‘lgan tizimlarda raqamli transformatsiya tezroq kechishi aniqlangan.

Omil	Ta’sir yo‘nalishi	Natija
Raqamli infratuzilma	Kirish va tezlik	Savdo hajmi oshishi
Logistika tizimi	Yetkazib berish sifati	Mijoz qoniqishi oshishi
Raqamli platformalar	Vositachilik kamayishi	Tranzaksiya xarajatlari pasayishi
Institutsional muhit	Ishonch va tartibga solish	Investitsiya faolligi oshishi

Muhokama natijalari shuni ko‘rsatadiki, qiymat yaratish zanjirini optimallashtirish faqat alohida komponentlarning rivojlanishi bilan emas, balki ularning o‘zaro integratsiyasi bilan belgilanadi. Agar infratuzilma, logistika va platformalar o‘rtasida muvofiqlik mavjud bo‘lmasa, umumiy tizim samaradorligi to‘liq shakllanmaydi. Shuningdek, natijalar tranzaksiya xarajatlari nazariyasini tasdiqlaydi. Raqamli muhitda axborot almashinuvi tezlashgani sari qidiruv, kelishuv va monitoring xarajatlari kamayadi, bu esa qiymat zanjirining umumiy samaradorligini oshiradi. Umuman olganda, savdo xizmatlari sektorida qiymat yaratish zanjirining optimallashtirilishi ko‘p omilli va tizimli jarayon bo‘lib, uning natijasi texnologik rivojlanish, institutsional muhit va logistika infratuzilmasi o‘rtasidagi muvozanatga bevosita bog‘liqdir.

Oldingi natijalar asosida savdo xizmatlarida qiymat yaratish zanjiri samaradorligi faqat texnologik modernizatsiya bilan cheklanib qolmasligi aniqlandi. Empirik kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya jarayoni qanchalik tezlashmasin, agar operatsion infratuzilma va institutsional muhit mos ravishda rivojlanmagan bo‘lsa, qiymat zanjiri to‘liq optimallashtirilmaydi. Xususan, elektron tijorat platformalarida tranzaksiya jarayonlari tezlashgani bilan birga, to‘lov infratuzilmasi va logistika tizimi o‘rtasidagi nomuvofiqlik ayrim operatsiyalarda kechikishlarni yuzaga keltiradi. Bu holat mijoz tajribasiga salbiy ta’sir ko‘rsatib, qayta xarid qilish darajasining pasayishiga olib keladi. Demak, qiymat zanjirining eng zaif bo‘g‘ini umumiy samaradorlikni belgilovchi omil sifatida namoyon bo‘ladi.

Platforma iqtisodiyoti nuqtayi nazaridan qaralganda, savdo xizmatlarida qiymat yaratish jarayoni ikki tomonlama tarmoq effektlari asosida rivojlanmoqda. Platformada sotuvchilar sonining ortishi xaridorlar uchun tanlov imkoniyatini kengaytiradi, xaridorlar sonining ortishi esa sotuvchilar uchun bozor hajmini kengaytiradi. Natijada, platforma o‘sishi eksponensial xarakterga ega bo‘ladi. Biroq ushbu jarayon faqat raqamli infratuzilma barqaror bo‘lgan sharoitda to‘liq ishlaydi. Tranzaksiya xarajatlari nuqtayi nazaridan tahlil qilinganda, raqamli savdo an’anaviy savdoga nisbatan sezilarli ustunlikka ega ekanligi tasdiqlandi. Qidiruv xarajatlari, kelishuv xarajatlari va nazorat xarajatlarining qisqarishi umumiy operatsion samaradorlikni oshiradi. Ayniqsa, avtomatlashtirilgan to‘lov tizimlari va algoritmik tavsiya tizimlari mijoz qaror qabul qilish jarayonini tezlashtiradi.

Tizimli komponent	Kuzatilgan holat	Iqtisodiy ta’sir	Samaradorlik darajasi
Raqamli infratuzilma	Rivojlanayotgan	Tranzaksiya tezlashuvi	O‘rta–yuqori
Logistika tizimi	Noto‘liq integratsiya	Yetkazib berish kechikishi	O‘rta
Platforma iqtisodiyoti	Tez o‘sish	Bozor kengayishi	Yuqori
Institutsional muhit	Barqarorlashayotgan	Investitsiya oshishi	O‘rta–yuqori

Tahlillar shuni ham ko‘rsatadiki, savdo xizmatlarida qiymat zanjiri optimallashtirilishi jarayoni bosqichma-bosqich evolyutsion xarakterga ega. Dastlab raqamli platformalar rivojlanadi, keyinchalik logistika tizimi moslashadi va oxirgi bosqichda institutsional muhit to‘liq integratsiyaga erishadi. Umumiy muhokama natijasida aniqlanishicha, savdo xizmatlari sektorida qiymat yaratish zanjirining samaradorligi statik emas, balki dinamik ko‘rsatkich bo‘lib, u doimiy ravishda texnologik, iqtisodiy va institutsional o‘zgarishlar bilan shakllanadi. Shu sababli optimallashtirish jarayoni uzluksiz boshqaruv va monitoringni talab qiladi.

Xulosa va Takliflar

Savdo xizmatlarida qiymat yaratish zanjirini optimallashtirish bo‘yicha olib borilgan tahlil natijalari ushbu jarayonning ko‘p omilli va tizimli xususiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi. Tadqiqot davomida aniqlangan asosiy ilmiy xulosa shundan iboratki, qiymat zanjiri samaradorligi alohida funksional bo‘g‘inlarning rivojlanishi bilan emas, balki ularning o‘zaro integratsiyasi va muvofiqligi bilan belgilanadi. Empirik natijalar raqamli infratuzilma, logistika tizimi, raqamli platformalar va institutsional muhit o‘rtasidagi bog‘liqlik darajasi yuqori bo‘lgan hududlarda savdo xizmatlari sektorining iqtisodiy samaradorligi sezilarli darajada yuqori ekanligini ko‘rsatdi. Aksincha, ushbu komponentlar o‘rtasidagi nomuvofiqlik qiymat zanjirida uzilishlar paydo bo‘lishiga va tranzaksiya xarajatlarining oshishiga olib keladi.

Shuningdek, raqamli platformalar savdo xizmatlarida vositachilik bosqichlarini qisqartirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshiruvchi asosiy mexanizm sifatida namoyon bo‘ldi. Bu jarayon mijoz va sotuvchi o‘rtasidagi to‘g‘ridan-to‘g‘ri aloqani kuchaytirib, bozor shaffofligini oshiradi hamda resurslardan foydalanish samaradorligini yaxshilaydi. Logistika tizimi esa qiymat yaratish zanjirining eng sezgir bo‘g‘ini sifatida aniqlanib, uning rivojlanish darajasi umumiy tizim samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatishi tasdiqlandi. Yetkazib berish tezligi va xarajatlar darajasi mijoz qoniqishi hamda qayta xarid qilish xatti-harakatlariga bevosita bog‘liq ekanligi aniqlandi. Institutsional muhit esa qiymat zanjiri optimallashtirish jarayonining barqarorligini ta’minlovchi asosiy omil sifatida baholandi. Huquqiy tartibga solishning aniq va barqaror bo‘lishi raqamli savdo jarayonlariga ishonchni oshiradi hamda investitsion faollikni kuchaytiradi.

Umuman olganda, savdo xizmatlarida qiymat yaratish zanjirini optimallashtirish jarayoni texnologik yangilanish bilan bir qatorda institutsional va tashkiliy o‘zgarishlarni ham talab qiladigan murakkab tizimdir. Ushbu jarayonning samaradorligi faqat individual komponentlar rivojlanishi bilan emas, balki ularning o‘zaro uyg‘un ishlashi bilan belgilanadi. Kelgusida raqamli iqtisodiyotning chuqurlashuvi savdo xizmatlari sektorini to‘liq integratsiyalashgan, ma’lumotlarga asoslangan va platforma iqtisodiyotiga tayangan tizimga aylantirishi kutiladi. Bu esa milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi. (2021). Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida Qonun.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. (2020). “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi.
3. O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. (2024). Raqamli iqtisodiyot va elektron tijorat holati bo‘yicha yillik hisobot.
4. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2024). Savdo xizmatlari statistik to‘plami.

5. Shavqiyev, E., & Ulugmurodov, F. (2026). Logistics optimization in e-commerce systems of Uzbekistan. International Journal of Digital Economy Studies, 14(1), 101–118.
6. Coase, R. H. (1937). The nature of the firm. Economica, 4(16), 386–405. https://doi.org/10.1111/j.1468-0335.1937.00002.x
7. Teece, D. J. (2018). Business models and dynamic capabilities. Long Range Planning, 51(1), 40–49. https://doi.org/10.1016/j.lrp.2017.06.007
8. Hagiu, A., & Wright, J. (2015). Multi-sided platforms. International Journal of Industrial Organization, 43, 162–174. https://doi.org/10.1016/j.ijindorg.2015.03.003
9. Parker, G. G., Van Alstyne, M. W., & Choudary, S. P. (2016). Platform revolution. W. W. Norton & Company.
10. Goldfarb, A., & Tucker, C. (2019). Digital economics. Journal of Economic Literature, 57(1), 3–43. https://doi.org/10.1257/jel.20171452
11. Kaplinsky, R., & Morris, M. (2016). A handbook for value chain research. IDRC.
12. Gereffi, G. (2018). Global value chains and development. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, 11(3), 389–404.
13. UNCTAD. (2023). Digital economy report 2023: Value creation and capture. United Nations Conference on Trade and Development. https://unctad.org
14. UNCTAD. (2024). E-commerce and digital trade development report. United Nations. https://unctad.org
15. World Bank. (2023). World development report: Data for better lives. World Bank. https://worldbank.org
16. World Bank. (2022). Logistics performance index report. World Bank Group.
17. OECD. (2023). OECD digital economy outlook 2023. OECD Publishing. https://oecd.org